

pregledni članek
prejeto: 16. 11. 2001

UDK 598.3(497.4 Sečoveljske soline)

PRVA GNEZDITEV SABLJARKE *RECURVIROSTRA AVOSETTA* V SLOVENIJI

Iztok GEISTER

Zavod za favnistiko Koper, SI-6276 Pobegi, Kocjančiči 18

IZVLEČEK

Junija leta 2001 je v Sečoveljskih solinah gnezdil par sabljark *Recurvirostra avosetta*, kar je prva gnezditev te vrste iz reda *pobreznikov* (*Charadriiformes*) v Sloveniji. V gnezdu na peščini sredi opuščenega solinskega polja sta bili dve jajci, izvalil pa se je en mladič, a je po nekaj dneh izginil.

Ključne besede: *Recurvirostra avosetta*, razširjenost, gnezditev, Sečoveljske soline, Slovenija

PRIMA NIDIFICAZIONE DELL'AVOCETTA (*RECURVIROSTRA AVOSETTA*) IN SLOVENIA

SINTESI

Una coppia di avocette (*Recurvirostra avosetta*) ha nidificato nelle saline di Sicciole nel giugno 2001. Si tratta della prima nidificazione di questa specie dell'ordine dei *Charadriiformi* in Slovenia. Delle due uova presenti nel nido, situato su terreno arenoso in un campo abbandonato delle saline, uno solo si è schiuso, ma il pulcino è scomparso dopo un paio di giorni.

Parole chiave: *Recurvirostra avosetta*, distribuzione, nidificazione, saline di Sicciole, Slovenia

UVOD

V razpravi *Pričakovane in nepričakovane gnezditke v Sloveniji* (Geister, 1990) sem na našem ozemlju gnezditveno sumljive vrste ptic razdelil v tri skupine: a) nemožne gnezditke, b) izjemno možne gnezditke in c) pričakovane gnezditke, s pripisom "Kajpak bi si enako obravnavo zaslužila tudi sabljarka in rdečenogi polojnik, a o njiju kdaj drugič". Dogodki so me prehiteli, še preden sem izpolnil obljubo, zakaj še isto leto je v Sloveniji prvič gnezdil polojnik *Himantopus himantopus* (Makovec & Škornik, 1990), samo vprašanje časa pa je še bilo, kdaj bo začela gnezdit tudi sabljarka *Recurvirostra avoetta*. Pričakovanja so temeljila na okoliščini, da obe vrsti gnezdita v naši sosesčini na Madžarskem (več lokalitet), v Avstriji (Nežidersko jezero) in Italiji (Padska nižina) (Hagemeyer & Blair, 1977; Dvorak *et al.*, 1993). Vprašanje je bilo le, ali ti dve vrsti na ozemlju Slovenije lahko najdeta primerno gnezditveno prebivališče.

ZGODOVINSKI IN NOVEJŠI PODATKI

Če ne upoštevamo rokopisa barona Žige Zoisa s konca 18. stoletja z neavtoriziranim naslovom *Nomenclatura carniolica*, kjer gre le za navedbo v seznamu, je v slovenski ornitološki literaturi sabljarka prvič fenološko navedena kot jezerska ptica v knjigi Henrika Freyerja *Fauna der in Krain bekannten Vögel, Reptilien und Fische* iz leta 1842 (Freyer, 1842). V *Verzeichnis in Krain beobachteten Vögel* iz leta 1890 pa Ferdinand Schulz pravi, da imajo v Rudolfinumu (danes Prirodoslovni Muzej Slovenije) en sam primerek in da ta vrsta ptice na Kranjskem ni bila več opazovana že petnajst let (Schulz, 1890). Bernardo Schiavuzzi (1883) v svojem *Materiali per un avifauna del territorio di Trieste fino a*

Monfalcone e dell'Istria prizna, da se s to vrsto ptice v svojem življenju še ni srečal, pripominja pa, da je v Eggenhöfnerjevem spisku *Vögel um Triest* iz leta 1842 navedena kot redka selivka.

V 20. stoletju je bilo do leta 1996 v Sloveniji dokumentiranih 13 opazovanj, ko je bilo opazovanih 26 osebkov sabljarka (Komisija za redkosti DOPPS, 1993; Sovinc, 1999).

Tab. 1: Dosedanji podatki o opazovanju sabljarka v Sečoveljskih solinah (KR – komisija za redkosti).

Tab. 1: The so far existing data on the observation of Avocets at Sečovlje Salina (KR – Committee for rarities).

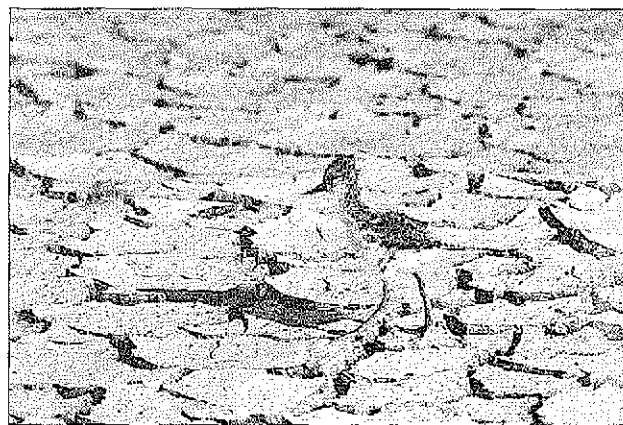
Datum Date	Število No.	Opazovalec Observer	Vir Reference
22. 05. 1961	1	J. Gregori	KR (1993)
31. 05. 1987	2	M. Gjerkeš, L. Lipej, I. Škornik	Lipej (1987)
22. 08. 1987	1	M. Perušek	KR (1993)
15. 08. 1989	1	T. Jančar	KR (1993)
09. 03. 1991	2	T. Jančar	Sovinc (1993)
27. 04. 1994	3	B. Rubinič	Senegačnik <i>et al.</i> , (1998)
04. 06. 1994	1	B. Rubinič, A. Vrezec	Senegačnik <i>et al.</i> , (1998)
06. 05. 1995	1	B. Rubinič	Senegačnik <i>et al.</i> , (1998)

Spomladi 2001 je osebka gnezditveno sumljivih sabljark in značilno hlinjenje večkrat opazoval Lovrenc Lipej (*ustno*).

Sl. 1: Svarilni let sabljarka *Recurvirostra avoetta* nad Sečoveljskimi solinami. (Foto: I. Geister)

Fig. 1: Warning flight by the Avocet *Recurvirostra avoetta* above Sečovlje Salina. (Photo: I. Geister)

Sl. 2: Begavec sabljarka, prvi dan življenja v Sečoveljskih solinah. (Foto: I. Geister)

Fig. 2: Avocet's downy young, the first day of life at Sečovlje Salina. (Photo: I. Geister)

REZULTATI

Par sabljark je v letu 2001 gnezdil na območju opuščene solinskega bazena Fontanigge (Sl. 1). Tridesetega junija je bilo na pol otoškem položju sredi opuščene solinskega polja najdeno gnezdo z jajcem in jajčno lupino, ki je s svojo skrotovičenostjo dajala vedeti, da se je mladič ravnokar izlegel. Gnezdo je bilo zgrajeno iz blata, postlano z rastlinskimi stebelci in okrašeno s školjčnimi lupinami. Mladič se je tega dne še zadrževal na matični peščini (Sl. 2, 4), naslednjega dne pa se je pod vodstvom staršev oddaljil od gnezda za kakih 100 metrov, pri čemer je prekal plitvino in pokazal, da zna plavati. Iz drugega jajca se ni izlegel mladič, bilo je gluho (Sl. 3).

Oba dneva sta starša glasno in razburjeno opozarjala mladiča na opazovalca, pri čemer sta tako v zraku kot na tleh spektakularno razkazovala kontrastno obarvano perje. Pogosteje kot hlinjenje poškodovanosti sta uprizarjala upočasnjena, skorajda lebdeča preletavanja s široko razprostrtimi perutmi in iztegnjenimi nogami nizko nad vodo.

Tretjega julija sta odrasli ptici tesno skupaj anemično čepeli sredi solinskega bazena. Takšno vedenje je bilo v popolnem nasprotju z vedenjem izpred treh dni, po čemer se je dalo sklepati, da je mladič propadel. Ker na sipini ni bilo sledov potencialnega talnega plenilca, je mogoče sklepati, da je mladič končal kot plen plenilca iz zraka.

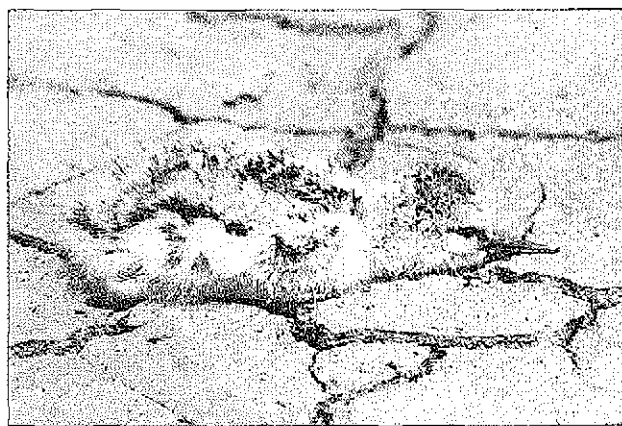
RAZPRAVA

Sodeč po datumu izvalitve sta bili jajci zleženi v prvih junijskih dneh (valjenje traja 24-25 dni), kar je na sredini iz literature znanega gnezditvenega obdobja od maja do julija. V obdobju graditve gnezda je bila gnezditvena peščina nedvomno otok, po vsej verjetnosti pa je bila v času graditve in valjenja tudi kdaj poplavljen, o čemer priča razmeroma visoko, najbrž sproti povisevano gnezdo. Toda če sta graditev gnezda in začetek valjenja za sabljarko nekaj povsem običajnega, pa česa takega ni mogoče trditi za asocialno gnezdenje in velikost legla. Sabljarka običajno gnezdi v kolonijah, posamezne gnezditve so sodeč po strokovni literaturi zelo redke, domača nepoznane. Tako so tudi legla s štirimi jajci skorajda pravilo, manjša legla, še posebno takšna z enim jajcem, pa pripisana nepravilnostim pri gnezdenju (Glutz von Blotzheim *et al.*, 1977). Mislim, da lahko oboje, tako asocialno gnezditve kot nizkoštevilsno leglo, nenazadnje pa tudi izvalitev enega samega mladiča, pripišemo mladostni neizkušenosti staršev. Sabljarka namreč spolno dozori šele v tretjem koledarskem letu življenja, pa še takrat ne celotna populacija, zato so v drugem koledarskem letu življenja pogostejše gnezditvene anomalije. Vendar propada mladiča ne gre pripisati izključno mladostni neizkušenosti, saj je gnezditveni uspeh sabljarko nasploh zelo majhen, še posebno tam, kjer v bližini domujejo galebi (Glutz von Blotzheim *et al.*, 1977).

Sl. 3: Neizvaljeno jajce sabljark v gnezdu v Sečovljskih solinah. (Foto: I. Geister)

Fig. 3: Unhatched egg in Avocet's nest at Sečovlje Salina. (Photo: I. Geister)

Sl. 4: Begavec sabljark v pritajeni drži v Sečovljskih solinah. (Foto: I. Geister)

Fig. 4: Avocet's downy young in a crouching posture at Sečovlje Salina. (Photo: I. Geister)

THE FIRST CONFIRMED BREEDING BY THE AVOCET (*RECURVIROSTRA AVOSETTA*) IN SLOVENIA

Iztok GEISTER

Institute of Faunistics Koper, SI-6276 Pobegi, Kocjančiči 18

SUMMARY

In spring 2001, a pair of Avocets *Recurvirostra avosetta* bred at the Sečovlje Salina (Piran, Slovenia), which is the first confirmed breeding by this species of the order of Charadriiformes in Slovenia. The nest was built on a patch of sandy ground and contained two eggs. Only one chick, however, was hatched, and even this disappeared in a couple of days time. Judging from the date of hatching, the eggs were laid in early June. At the time of nest building the sandy patch was undoubtedly an islet, which was testified by the relatively high and probably simultaneously raised nest. But if the nest building and the beginning of hatching are something completely usual with this bird, this cannot be claimed of its asocial nesting and the clutch size. The author believes that both, the asocial nesting as well as the smallness of the clutch - and after all the fact that only one chick was hatched - can be attributed to the inexperience of the parents. Namely, the Avocet becomes sexually mature only in the third calendar year of its life, which is the reason why in the second calendar year the nesting anomalies are more recurrent than otherwise. The young's ruin, however, cannot be ascribed solely to the youthful inexperience, for the Avocet's breeding success is generally very low, particularly in places with gulls dwelling nearby (Glutz von Blotzheim et al., 1977).

Key words: *Recurvirostra avosetta*, distribution, breeding, Sečovlje Salina, Slovenia

LITERATURA

Dvorak, M., Ranner A. & H. M. Berg (1993): Atlas der Brutvögel Österreichs.

Freyer, H. (1842): Fauna der in Krain bekannten Sängethiere Vögel, Reptilien und Fische. Laibach.

Geister, I. (1990): Pričakovane in nepričakovane gnezditke v Sloveniji. *Acrocephalus*, 43-44(11), 18-28.

Glutz von Blotzheim, N. U., Bauer K. & E. Bezzel (1977): Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Bd. 7. Charadriiformes (2. Teil). Aula Verlag, Wiesbaden.

Hegemeijer, W. J. M., & M. J. Blair (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Their Distribution and Abundance. Poyser, London.

Komisija za redkosti DOPPS (1993): Seznam redkih vrst ptic Slovenije 1990. *Acrocephalus*, 58-59(14), 99-119.

Lipej, L. (1987): Sabljarka *Recurvirostra avosetta*. Iz ornitološke beleznice. *Acrocephalus*, 34(8), 61.

Makovec, T. & I. Škornik (1990): Pričakovana gnezditve rdečenogega polojnika *Himantopus himantopus* v Sloveniji. *Acrocephalus*, 46(11), 87-95.

Schiavuzzi, B. (1883): Materiali per un'avifauna del territorio di Trieste fino a Monfalcone e dell'Istria. *Boll. Soc. Adr. Sci. Nat.*, 8, 3-78.

Schulz, F. (1890): Verzeichnis der bisher in Krain beobachteten Vögel. Laibach.

Senegačnik, K. Sovinc, A. in D. Šere (1998): Ornitološka kronika 1994, 1995. *Acrocephalus* 87-88(19), 83, 90.

Sovinc, A. (1993): Poročilo o nekaterih redkih vrstah ptic v Sloveniji za leto 1991. *Acrocephalus* 58-59(14), 122.

Sovinc, A. (1999): Redke vrste ptic v Sloveniji v letu 1996. Poročilo komisije za redkosti. *Acrocephalus*, 92(20), 26-30.